

ADMINISTRAȚIUNEA
Tipografia:
BRAȘOVU, piața mare Nr. 22
Secțiuni nefrancoate nu se pri-
cesc. Manuscrisurile nu se re-
trimite!

Biroaurile de abonamente:
Brașov, piața mare Nr. 22
Inserate mai primesc în Viena
Indiții: *Mosses Haasenstein & Voiger*
(1800 Wien), *Verlag Schölkopf, Alois*
Wendl & Neuberger, A. V. Gold-
berger, Anton Moss & Schölkopf, Bernat
in Frankfurt a. M., Dombi, in Ham-
burg: A. Steiner.

Prețurile inserțiilor: o serie
garmondă pe o colună 6 or.
și 80 or. simbru pentru o pu-
bliere. Publicării mai dese
după tariful și învoială.
Declame pe pagina III-a o
serie 10 or. v. a. sau 80 bani.

GAZETA TRANSILVÂNIEI

(NUMERŪ DE DUMINECĂ 41)

„Gazeta” este în fiecare zi,
Abonamente pentru Austro-Ungaria
Pe un an 12 fl., pe șase luni
6 fl., pe trei luni 3 fl.
Pentru România și străinătate:
Pe un an 40 franci, pe șase
luni 20 franci, pe trei luni
10 franci.
Se prenumără la toate oficiile
postale din țară și din afară
și la d. colectorilor.
Abonamentul pentru Brașov:
la administrația, piața mare
Nr. 22, etajul I.: pe un an
10 fl., pe șase luni 6 fl., pe trei
luni 2 fl. 50 cr. Un număr în
casă: Pe un an 12 fl., pe
șase luni 6 fl., pe trei luni 3 fl.
Un exemplar 5 cr. v. a. sau
15 bani.
Atât abonamentele cât și
inserțiile sunt a se plăti
înainte.

Nr. 228.—Anul LIV.

Brașov, Duminecă, 13 (25) Octomvre.

1891

Nou abonament la „GAZETA TRANSILVÂNIEI”.

Cu 1 Octomvre 1891 st. vechiu
s'a deschis nou abonament, la care in-
vităm pe toți amicii și sprizitorii foiei noastre.

Prețul abonamentului

Pentru Austro-Ungaria: pe trei luni 3 fl.
pe șase luni 6 fl., pe un an 12 fl.

Pentru România și străinătate: pe trei
luni 10 franci, pe șase luni 20 franci, pe un
an 40 franci.

Abonamente la numerele cu data de Duminecă:

Pentru Austro-Ungaria: pe un an 2 fl., pe
șase luni 1 fl.

Pentru România și străinătate: pe un an 8
franci, pe șase luni 4 franci.

Abonarea se poate face mai ușor și
mai repede prin mandate postale.

Domni, cari se vor abona din nou
se binevoesc a scrie adresa lămurită și
a arăta și posta ultimă.

Administrația „Gazetei Transilvâniei”.

Din cauza Sf. srbători de Luni, țiarul
nu va apăre până Marți seara.

Brașov, 12 Octomvre v.

Nu este de lăsată de Dumne-
deu, în care se nu ne sosescă
când de ici, când de colo câte-o
știre care de care mai spulberată
despre nerenduelile și fărădelegile,
ce se întâmplă în țară cu bunu-
rile și aședămintele noastre națio-
nale, bisericesci și culturale.

Intr'o zi ne pomenim cu o
scrisoare dela un învățător din
comitatul Albei de jos, care ne
împărtăși cu multă supărare, că
inspectorul unguresc de școle
li-a poruncit lor, și încă în mai
multe rânduri după o altă, ca în
școlile confesionale românesce de
sub conducerea lor se-i învețe
pe copii să cânte unguresce, căci
decă nu, apoi vor vedea ei... Ne
întrebă acum bietul învățător,
că ce se face: se asculte de a-
cestă poruncă nelegală a inspec-
torului unguresc, ori se nu as-
culte?

Altă-dată ni-s'a împărtășit din
comitatul Aradului, că pe acolo
unii Jidani, ca pentru pildă rabi-
nul din Curtici, au mână liberă
asupra școlilor creștinilor noștri.
Aceștia intră în școlile ro-
mâne confesionale, ca să vadă
cum merge învățătura cu copiii
noștri și astfel se mai caute
câte-o chichiță pentru a ne de-
nunța și a-și face mână bună cu
cei dela sacul cu grăunțele.

Intr'altă zi primim o scri-
sore de pe Valea Almașului, în
care ni-se aduce la cunoștință, că
mai astă-primăvară, în școla ro-
mână gr. or. din Bălanu a intrat
fără de veste dascălul iudovesc,
cu solgăbirul, cu notarul și
mai nu știu ce cărpituri ungu-
resce, tocmai pe când învățăto-
rul propunea din geografă. Cărpituri,
îndată ce intrară în școlă,
provocară pe învățător, ca să lase
geografia și să propună din limba ma-
ghiară pentru casă vadă „Măriile
lor”, că ce progres a făcut maghiar-
izarea în școla noastră românescă.
Ni-se mai spune, că cu ocaziunea
asta, jidanul și cu solgăbirul
și-au aprins pipele în timpul
prelegerii și au început să slo-
boda fumul ca într'o cărciumă,
pană când învățătorul i-a pro-
vocat să-și pună jos „ciubucurile”.

Veți așa sciri ne sosescă nou
de azi, par' c'amă trăi pe
vremea Tătarilor. Dér și pe
vremea Tătarilor par' că era mai
altmintrelea, căci strămoșii noștri
iși apărau bunurile lor cum pu-
teau, cu căsa și cu măciuca, după
cum erau vremile p'atunci, dér de
batjocură pe sema străinilor, pană
mai aveau un modru, nu le
lăsau. Ai noștri omeni de astăzi
însă pare c'arū fi morți; cu drep-
tul în mână se lasă să fiă căl-
cați în picioare și nici măcar at-
âta nu fac, ca să-și păzască
ce-i alii lor și din ceea ce le
dă legea să nu sloboda nimic,

nici lui Talu și nici lui Palu.
Căci de ce treabă e legea? Ca
să-o calce potrivit noștri în pi-
ciore și să ne batjocurescă cum
le place lor? Nu-i destul, că
și așa legile sunt pentru noi
amare și asupritore, să mai ple-
căm acum capul și înainte
abusurilor și încălcărilor ace-
storu legi?

O vorbă românescă dice, că
„nu-i nebun cel ce mănâncă
șapte pite, ci-i nebun cel ce
i-le dă”. Asta așa și este. Decă
noi totu vom lăsa din drepturile
noștre, nu vom pute avea nici-
odată nimic.

Ca de pildă să dicem școlile.
Acestea scim, că sunt ale noastre,
sunt făcute cu cheltuăla noastră,
cu strădania noastră. Cine dér
mai poate să fiă stăpân asupra
lor, afară de noi?

Aici vorbim, firesce, despre
școlile noastre confesionale dela
sate, cari stau sub porunca și di-
rigerea Vlădicilor și Consistori-
lor, dér alii căroră stăpân în
cele din urmă totuși poporul este.
Ba mai are adecă și inspectorul
de școle unguresc dreptul de a
veghea, ca în aceste școle să se
țină cum se cuvine poruncile le-
gei și ale Consistoriilor, dér mai
departe elu nici un strop n'are
drept să meargă.

Cum vine dér să-și vire per-
ciunii toți Jidani și toți „ciubu-
carii” prin școlile noastre? Cum
poate suferi poporul, ca școla, a-
cestă scumpă și sântă comoră a
lui, să fiă batjocurată și încălcată
de toți cei nechiamați?

Și de ce trebă este întrebarea
învățătorului susu amintit, din
comitatul Albei de jos, că se
asculte elu, ori se nu asculte de
poruncile nelegale ale inspec-
torului unguresc? Nu știe elu, că
la ceea ce nu stă scris în lege,
inspectorul de școle nu-lu poate
obliga?

Ori câtu de puțină carte ar

ave cineva, atâta totuși este da-
tor să știe, că ce este alii său
și ce nu este alii său, la ce-lu
obligă legea și la ce nu-lu obligă.
Și apoi la ceea ce legea nu-lu în-
dătoresce, nu trebuie să se su-
pună nimenea odată cu capul,
ér din drepturile, ce-i le dă legea,
n'are să sloboda nimenea nimic.

Decă nu vom face așa și
decă nu ne vom ști păzi și apăra
cu bărbăția ceea ce e alii nostru,
suntem perduți. Trebuie să fim
trezi și pentru bunurile noastre
naționale să luptăm fără pre-
get și cu totă bărbăția pe toate
căile legale, căci poporul, care
nu-și știe apăra drepturile sale,
nu-i vrednic să le aibă.

CRONICA POLITICĂ.

— 12 (24) Octomvre.

— Față de exprimarea ministrului
unguresc de justiție *Seilagyi*, că guver-
nul nu e plecat să pacteze cu națio-
nalitățile, dice „Agramer Tagblatt”, că
există posibilitatea, că naționalitățile din
Ungaria la alegerile viitoare parlamentare
vor vota pentru *partida* lui *Kossuth*,
care „în virtutea principiilor ei adevă-
rată liberală democratică, decă 'și va
împlini programul ei, va oferi naționa-
lităților mai multă considerațiune și
dreptate decât toate celelalte partide
din Ungaria. În cercurile politice din
Agram se recunoșce basa reală a ace-
storu indicațiuni. — Noi dicem, să ne
soape Dumnezeu și de unii și de alții,
căci într'o formă sunt de „buni”.

— Vorbind de călătoria Regelui
Carol prin Italia și Germania, „Politische
Correspondenz” negă caracterul politic
al acestei călătorii. Chiar faptul, că
generalul Florescu însoțea pe regele în
Italia, numai poate servi de motiv unei
presupunerii contrarie, din momentul ce
președintele consiliului s'a întors în țară
și nu merge la Berlin cu Suveranul.
Pentru visita dela Monza, ea era natu-
rală; Regele Carol trebuia să profite
de prezența sa în Statele regelui Hum-
bert pentru a mulțumi acestuia și po-

FOILETONUL „GAZ. TRANS.”

Fet-frumosu din trandafir.

De Andersen.

În mijlocul unei grădini creștea
un trandafir, care era frumos înflo-
rit. Într'o floare de trandafir, în cea
mai frumoasă, locuia Fet-frumos; acesta
era atât de mic, încât nici un ochiu
omenesc nu-lu putea băga în seamă. În
dosul fișcărei flori de trandafir avea
câte o odaie de culcare. Elu era atât
de frumos și de drăgălaș, precum nu-
mai un copil poate fi și dela umeri pană
la picioare avea aripă. O ce miros plă-
cut era în odăile sale, ce frumoși și
curați erau păreții acestora! — Erau
foile roșietice și gingașe ale trandafi-
rilor.

Totă ziua și petrecea elu la rațele
calde ale soarelui, sburând din floare în
floare, juca pe aripile fluturului sburător
și măsura, câți pași ar trebui să facă elu,
ca să treacă peste toate drumurile și că-
rările, cari se aflau pe o singură foie.
Ceea ce numim noi la o foie vine, lui

se părea drumul de țară și cărări.
Da, erau drumuri lungi pentru elu, căci
mai înainte de a ajunge la țintă, soarele
apuse deja. De sigur, că plecase prea
târziu în călătorie.

Acum se făcu frig, roua cădu și
vântul se ridică. Acum era bine să se
întorcă acasă. Elu se grăbi câtu putu,
dér trandafirul se închise, elu nu putu
întra înăuntru — nici un trandafir nu
era deschis. Bietul și mitelul Fet-
frumos se înpăimântă foarte. Nici-odată
nu petrecuse o noapte afară, totdeauna a-
dormise dulce în căldicele foi ale tran-
dafirului. O, asta trebuia să fiă ora
morții sale!

La capătul celălalt al grădinei
se afla, după cum știa elu, o tufă de
caprioale. Florile ei păreau nise corone
mar și zgrăvite; elu voia să intre în-
tr'una din aceste și să dormă pană di-
mineta.

Elu sbură înăuntru. Au! Erau doi
omeni înăuntru; un bărbat tiner și
frumos și o frumoasă fecioră ședeau u-
nulu lângă altul, și doriau, ca pentru
totdeauna să stea totu așa. Ei se iubiau

tare, mai tare, ca cum poate să iubescă
tata și mama pe copilul lor.

„Și totuși trebuie să ne despărțim!”
dise tinerul; „frate-tău ne urăse. De
aceea mă trimite cu solie atât de de-
parte, peste nouă mări și nouă țări!
Rămâ sănătoasă scumpa mea mirăsă, căci
a mea esc, și a mea vei și rămâne!”

Apoi se sărutară și tineră față
plângea și-i dade un trandafir. Mai
înainte însă de a i-lu da, îl sărută atât
de ferbinte și de dulce, încât floarea se
deschise.

De-odată sbură înăuntru micul
Fet-frumos și-și rădima capul de pă-
reții cei moi și mirositori. Ne băgat în
seamă fii martor al rămasului bun și
simțea, că trandafirul a căpătat locul
pe peptul tinerului. O, cum i bătea a-
cestuia inima! Fet-frumos nu putea să
dormă, așa bătea de tare.

Dér nu multă vreme stete tranda-
firul pe peptul său; tinerul lu luă,
și pe când pribegea singur prin pă-
durea întunecoasă săruta floarea, și atât
de des și de tare, încât bietul Fet-
frumos abia mai putea răsufla. Prin foie

simțea elu, cum ardeau buzele tinerului
și trandafirul însuși se deschise, ca și
la rațele cele mai călduroase ale so-
relui.

Atunci veni un alt om, întune-
cat și mănios. Era fratele răutăcios
alii frumosei fete. Șose un cuțit as-
cuțit și lung și pe când celălalt să-
ruta trandafirul, i tăia capul și-lu în-
gropă cu trupul cu totu în pământul
celu mole sub teiu.

„Acum e uitat și dispărut”, și
gâdea răutăciosul frate; „numai vine
nici-odată îndărăt. A făcut o lungă că-
lătorie, se va dice, peste țări și mări și
lesne și-a putut perde viața. Elu nuse
va întorce și pe mine nici-odată nu va
cuteza soru-mea să mă întrebe”.

Apoi acoperi pământul soomonit
cu frunze uscate și apoi se întorse acasă
prin noaptea cea întunecoasă. Dér elu nu
se duse singur, după cum credea; mi-
cul Fet-frumos îl însoți. Elu șede
într'o foie de teiu uscată și îndoită, care
căduse în perul răutăciosului om, când
acesta săpase gropă. Și fiind-că acesta
și pusese apoi palaria în cap, era așa

porului italian de dovezile de interes date Reginei Elisabeta în timbul botei sale și se-și exprime sentimentele de grațitudine ale României pentru dovezile de amicală bunăvoință ce Italia i-a arătat sub domnia Regelui Humbert, precum și sub acea a ilustrului său tată. În acest moment Regele Carol se află în familia sa și proiectele de călătorie la Berlin justificate de legăturile de strânsă rudenie ce-lu legă familiei imperiale germane și bunelor relații ce există între cele două țări. Ar fi de asemenea foarte natural, decât Regele Carol ar trece pe la Viena și s'ar opri ca să facă vizită Impăratului Francisc Iosif, care a dovedit totdeauna cele mai bune sentimente pentru România și familia regală.

— Diarul din Paris „Figaro” publică o telegramă din București, în care se spune, că Regele României a dat ordin reprezentanților săi din străinătate, de a da cea mai formală desmințire noutății, după care M. S. ar fi pe cale de a se asocia la tripla alianță. Regele Carol înțelege a rămânea în afară de orice combinații diplomatice, ori care ar fi ele și cari s'au făcut de curând în Europa. Afacerile interne ale regatului sunt destul de greu de condus, fără ca guvernul român să amestece încă dificultățile din afară, complicațiilor din năuntru. O politică, care ar împinge față spre tripla alianță, fiă oțără înțelegerea franco-rusă, ar aduce disidențe grave în Senat și în Cameră, în momentul, în care Regele are trebuință de unirea tuturor pentru a consolida constituția și a prepara o domnie liniștită succesorului său. E adevărat, că Regele este rudă cu împăratul Germaniei, der el nu va lăsa să fiă condus în rezoluțiile pe cari va fi chemat să le ia ulterior, decât de interesele României. Astfel este în mod exact situațiunea, și acum pacea pare a fi asigurată pentru moment, nu e loc nici de a anticipa negocierii în vedere de a angaja România fiă de o parte, fiă de alta, nici de a crede într'un dubl joc din partea guvernului român, care nu se ocupă actualmente decât de a perfecționa armata, de a termina lucrările de apărare a Bucureștilor, de a crea căi ferate și de a îmbunătăți instrucțiunea și agricultura.

— Din incidentul escelor delat Pantheon din Roma, a adresat ministrul francez de culte Fallières, o circulară oțără prelații franceși, în care îi provoacă să numai dea voie peleginilor să mērgă la Roma. O parte mare dintre prelați nu s'a conformat ordinului ministrului de culte, ba archiepiscopul din Aix, Gouthe-Soulard, a trimis o scrisorē ministrului, scrisă în tonuri foarte vehemente.

În această scrisorē se dice între altele: „Nu voiu corēspunde provocărei D-Vō-tre. Voiu face, aceia ce voiu voi în interesul diecesei mele. Scrisorēa D-Vōstră e de prisos, D-ta porți pe buze pacea, însă ura și prigonirea în lucrările D-tale, pentru că fiica Satanei, francmasoneria, domnesce și poruncesce”. În urma acestei scrisori vehemente, numitul archiepiscop, a fost dat în judecată, în ptearea legii din constituția republicei din anul 1875 și în urma decretului din 11 August 1848. Articulul prim al acestui decret prevede ca pedepsă, închisorē dela trei luni până la cinci ani și o pedepsă fe ban de 300 până la 6000 franc pentru acei prelați, cari se opun auctorității ministrilor. Gouthe-Soulard a fost ridicat în anul 1886, din simplu preot, la demnitatea de archiepiscop.

SCIRILE ŢILEI.

— 12 (24) Octomvre.

Dela Seghedin primim scirea, că dl Dr. A. Mureșianu, directorul diarului nostru, cu ocaziunea re'ntōrcerei dela Praga, a vizitat și pe arestanții nostri politici, dl Iosif Mucaveiu și Traian H. Popu, pe cari i-a aflat sănătoși. Dl Popu se va libera la 15 Noemvre n. c. Măne se va re'ntōrce și dl Mureșianu din călătoria sa. — Urăm bun sosit!

Căsătoria moștenitorului tronului Român. Telegrama din Berlin comunică, că regele Carol va sosi în sēptēmāna viitoare la Berlin, ca să se consulte în cestiunea planului de căsătoria al Principelui moștenitor Ferdinand cu ducesa Maria, fiica cea mai tineră a ducelui de Edinburg. Se dice că acest plan de căsătoria a făcut o impresiune plăcută asupra reginei și reconvașența ei se pōte atribui, în parte, acestui lucru. Foile din Berlin țin cu totă siguranță, că moștenitorul tronului român va lua de soție pe ducesa Maria de Edinburg și logodna lor, dicit, — se va face în timpul cel mai apropiat.

Sf. Sinodul al României 'și va începe astăzi în București ședințele sale în sesiunea de toamnă.

Studentii în științele politice și administrative din București vor da în luna viitoare o reprezentație la teatrul național, și din produsul ei se va face bustul bătrânului artist dramatic Demetriade, care se va așea în foierul teatrului național, er restul va servi pentru complectarea bibliotecii acelor studenți.

Sēmănturile de toamnă. După raportele oficiale sosite la ministeriu, sēmănturile de toamnă în totă țera sunt foarte slabe și nu promit mai nimic. Din cauza secetei mari, în multe părți grănele nici n'au rēsărit, er cele ce au rēsărit, s'au uscat. — În România tot cam așa stă treba cu sēmănturile, recolta viilor însă a fost bună.

Reuniunea „Mariana” a învățătorilor români gr. cat. din jurul Năsudului, își va ținē adunarea generală la Năsud în 5 Noemvre n. c., când se vor publica statutele aprobate ale reuniunii și se va tracta și despre organizarea reuniunilor filiale.

Delegațiunea studenților universitari români, greci, bulgari și sērbii, împreună cu drapelele lor, s'au fotografat la București în atelierul de pictură al d-lui I. Niculescu.

Sculptorul român d. George Vasilescu din Craiova, care actual se află în Veneția, a fost decorat cu ordinul de cavaler al Corōnei României; tot odată regina Elisabeta a României a oferit artistului un splendid ac cu numele său incunjurat de 19 briliante și de corōna țerii.

Abecedarul aprobat. Ministrul unguresot de culte și instrucțiune publică a aprobat ca text didactic pentru școlile populare „Noul abecedar ilustrat” partea I și II de Domețiu Dogariu, precum și „Conductorul la aplicarea abecedarului”, — amēdouș anunțate într'unul din numerii trecuți ai fōiei nōstre.

Pictorul român d-lu Mirela fu numit, până la concurs, director al școlii de belearte din București, în locul rēposatului Aman.

Admiralul Gervais, cunoscutul comandant al escadre franceșe, care a vizitat portul rusesc Kronstadt, a făcut, după cum spune „Novoie Vremia” un dar frumos marelui duce Alexis, admiralul general al flotei rusesce. Darul acesta constă dintr'un vas de argint lucrat cu mare artă. Pe pedestalul acestui obiect de artă se află gravat numele tuturor corăbiilor cūrasate din escadra franceșă, care a vizitat portul Kronstadt, precum și numele tuturor oficerilor acestei escadre.

La școla militară franceșă din St. Cyr, după cum cetim în „Bucarest”, s'au anunțat 3000 de candidați, dintre cari numai 451 au fost admiși.

Prețul bucatelor. Nu ne-am înșelat când am dicit, că prețul bucatelor se va urca. El a și început să se urce și va trebui de aici înainte să se urce și mai tare, de-ōrece tōte acele cause, pe cari le-am amintit de altădată și cari vor trebui se pricinuesc urcarea prețului bucatelor, mai stau încă și acum. Ba în ce privește pița din Budapesta, s'a mai adaus încă și împrejurarea, că în urma secetei îndelungate, a scădut tare apa Dunărei și navigațiunea a început să fiă împedcată. Imprejurarea acesta încă are să contribuie la urcarea prețului bucatelor pe pița Budapestei. Apoi a sosit în timpul din urmă scirea, că Rusia a oprit și esportul de ovēș de pe teritoriul ei și în urma acesta numai decât ovēșul a început a se scoupi: propabil, că și prețul lui se va mai urca în viitor.

Testamentul lui Boulanger. „Le Gaulois” publică textul testamentului generalului Boulanger. Generalul desmoștenind pe cele două fiice ale sale, lasă tot ce are verișorei sale Matilda Griffith, cu condiția ca va să îngrijasce de mama lui câtă va trăi. Afară de acesta, lasă diverse suveniruri mai multor prietini, printre cari și lui Rochefort. Celebrul cal negru „Tunis” elăsat dlui Louis Barbier. Boulanger mai anunță în testamentul său, că 'și arde tōte hărțile politice.

Donațiune de milioane. Președintele societății americane „Standard Oil Company” Rockefeller a dăruit 10 milioane de dolari, pentru înființarea unei universități la Chicago.

La espozitia din Chicago, se dice, că se va construi un turn Eiffel înalt de 1100 urme.

Congresul viitor al socialistilor germani, se va ținē în Berlin, unde se va instala de aici înainte direcțiunea partidului socialist.

Musica orășănescă va da un concert astăzi în sala hotetului „Central Nr. 1”. Începutul la 8 ore sēra.

„Românii și Maghiarii.”

Anvers, 6 (18) Octomvre 1891.

D-le Redactor! Un nou articol a apărut în diarul neerlandez d'aci, „Het Handelsblad van Antwerpen”, în numărul său dela 3 Octomvre n., care tratēază despre cauza Românilor din Transilvania și Ungaria. Șovinistii unguri pot să se vadă în el ca

de întunereot sub ea, încât Fēt-frumos tremura de frică și de mână, din cauza fără-delegei săvērșite.

Abia în dorile țilei ajunse rētăciosul bărbat acasă. 'Și lua pālăria jos și se duse în odaia de culcare a sorei sale. Aici zăcea culcată frumoșă și dragălașa fată și visa despre el, pe care-l avea atât de drag, și despre care credea ea, că se află prin munți și păduri. Rētăciosul frate se plecă spre ea și rise cu batjocură după cum numai uoig'lu tōca, pōte ride. Atunci cădă frunța veștejită din pērul său pe plapomă, el însă nu băga în sēmă acesta și se duse, pentru ca să dormă puțin și în orele de diminiță.

Der Fēt-frumos se strecură din frunța veștejită, se viri în urechia fetei ce durmea, și-i povesti, ca într'un vis, uoiderea înfricoșată, i descrie locul unde l'a ucis fratele ei și unde i-a îngropat cadavrul, i povesti despre teiul înflorit, aprōpe de locul acela și adăugă: Pentru ca tu să nu crești dōr, că e numai un vis, aceea ce 'ți spun eu, vei găsi o frunță veștejită pe pa-

tul tău!” și ea o și găsi, când se deșteptă.

O, ce lacrimi amare vērșase și nu putea să încredințeze nimenuia măhnirea ei. Ferestra fu deschisă ziua întregă, așa încât Fēt-frumos putea merge ușor în grădină la trandafir, der nu-l lăsa inima să părăsesc pe fata măhnită. În ferestra întâu era un trandafir, ce înflorea la fiecare lună; într'unul din aceștia se puse el și privea de acolo pe sērmāna fată. Fratele ei venea de multe ori la ea în odaie; aci era vesel, aci supărat, der ea nu cuteza să-i spună nimic despre durerea inimei ei.

Îndată ce se făcū nōpte se strecură ea din casă, căută în pădure locul unde se afla teiul, depărtă frunzele de pe pământ, săpa și află îndată pe cel omorīt. Ea plânse cu amar și rugă pe bunul Dumnezeu să o ia și pe ea câtă mai curând.

Bucuros ar fi dus cadavrul la ea acasă, der i era peste puțin. Pentru aceea luă cel puțin capul lui palid și cu ochii închiși, sărută gura lui cea rece, și scutura țerina din pērul

său frumos. „Acesta va fi al meu!” duse ea și după ce puse pe trupul mort erăși pământ și frunze, luă capul și o ramură mică de iasmin, care înflorea în pădure, unde a fost el ucis și plecă apoi acasă.

Ajungēnd în odaia ei, luă rēvarul cel mai mare de flori, pe care-l putuse afla.

În acesta puse capul mortului, lă acoperi cu pământ și sădi apoi în rēvar o ramură de iasmin.

„Rēmas bun! Rēmas bun!” șopti micul Fēt-frumos. El numai putu suferi mai multă privelisea acesta jalnică și se duse în grădină la trandafir. Der aceștia se veștejiseră; de ramurile verzi mai atârnav numai nise frunze îngălbinite.

„Ah, ce iute trece tot ce e frumos și bun!” suspină el. În fine găsi un trandafir, pe care și-l alege de locuință, unde apoi locui de aci înainte între foile sale parfumate.

În fiecare diminiță sbură el la ferestra sērmānei fete și acesta ședea încă lângă rēvar și plângea. Lacrimile ei

amare cădeau pe ramura de iasmin, și cu câtă densă îngălbinea mai tare, cu atât ramura se făcea mai verde. Ramură după ramură creștea, muguri mici albi înfloră și ea i acoperea ou sărutări. Rētăciosul frate o ocăra și o întreba, că ore a înebunit? El nu putea înțelege, că de ce plângea ea lângă rēvarul de flori. El nu șia, ce ochi sunt închiși aci și ce buze roșii s'au prefăcut aci în pământ. Ea 'și plecă capul asupra rēvarului de flori și micul Fēt-frumos din trandafir o găsi așipind. Atunci se viri el în urechia ei, i povesti despre sēra din frunță, despre parfumul florilor și despre iubirea ielelor. Ea visă atât de frumos, și pe când ea visa, i-se stinse viața. O mōrte blândă o ajunse, ea era în cer la el, pe care-l iubise.

Și florile de iasmin 'și deschiseră clopoșele lor mari și albe; ele rēpāndeau un miros dulce; altmintrelea nu o puteau deplânge pe mōrtă.

Der rētăciosului frate i plăcu iasminul înflorit, lă luă ca moștenire și-l puse în odaia sa de durmită aprōpe de patul său, fiind-că el oferea o pri-

intr'o oglindă. Vă rogă faceți loc în colonele „Gazetei Transilvaniei“.

Articolul pōrtă titlul de mai sus și este următorul:

În anul 1881, tocmai când trebuia să se începă a 5-a perioadă electorală (dela fundarea dualismului) pentru parlamentul unguresc, alegătorii români din Transilvania și Ungaria se întruniră într'o conferință la Sibiu pentru ca după serioase delibărări să stabilească și să determine conduita politică, ce ei vorți trebui să urmeze în viitor, având în vedere starea lucrurilor de pe atunci.

La această conferință Români au hotărât, ca între alte postulate de interes politic, să înscrie în programul lor și următoarele puncte:

1) Introducerea limbii române în districtele locuite de Români atât în afacerile guvernamentale, cât și judiciare.

2) Numirea de funcționari români în districtele locuite de Români, seu chiar și funcționari străini, cari să vorbească însă limba română și să cunoască moravurile poporului român; acest sistem nu este introdus și cel, care se practică astăzi, permite numirea de funcționari necunoscuți de popor și cari ei înșiși nu cunosc poporul.

3) Revisuirea legii, cari asigură tuturor naționalităților egală îndreptățire și asigurarea executării în faptă a acestei legi.

Noi nu amintim aici decât punctele, ce au un raport direct cu mișcarea Românilor în ceea ce privește limba, celelalte fiind pentru noi de mai puțin interes.

Din cele ce am arătat până aici vedem dēră, că scopul Românilor este cât se poate mai echitabil și mai just. Ei voesc să fiă și să rămână Români. Voesc mai departe să fie guvernați în propria lor limbă și pretind, ca funcționarii, pe cari ei îi plătesc cu bani ca să le servescă, să vorbească cel puțin românește.

Pentru ca să înțelegem mai bine toate aceste lucruri, vom mai aminti încă câteva acușări principale din Memoriul studenților români.

Scopul Maghiarilor este de a transforma Ungaria, unde ei nu formeză decât 30 la sută din întreaga populație, într'un stat național maghiar.

Un asemenea scop însă nu se poate ajunge nici odată și totul ar îngrji forte puțin pe Români, decât Maghiarii nu ar pune toate mijlocele în joc, pentru ale restrânge drepturile, făcându-i să treacă ca un element de disordine în stat pentru ca astfel ei să apară în stare de legitimă apărare.

Pe lângă toate acestea, mai există în Transilvania o lege electorală foarte stricțioasă pentru Români. Am merge prea departe, decât am explica în acest articol întregul sistem ce se practică în acea țară; ajunge, decât vom ști, ca pentru Maghiari se vine un deputat tot delă 3—5000 de locuitori în timp ce pentru Români abia la 50—60,000 de locuitori se vine un deputat.

O asemenea stare de lucruri într-atât a descurajat pe Români, încât ei nu mai iau parte la viața politică publică și parlamentul din Budapesta se compune astăzi numai din Maghiari.

Atât în ceea ce privește legea electorală.

Cât pentru administrație, ea este îndreptată peste tot în contra Românilor. Toți funcționarii guvernamentali sunt dușmani declarați ai națiunii române. Și decât acești funcționari cunoscuți, ori nu limba poporului, cu care ei sunt și vorți trebui să fiă în atingere după intrarea lor în funcție, aceasta nu se mai întrebă. Una din principalele condițiuni ce se receră la ocuparea posturilor guvernamentale este de a fi în contra Românilor.

Limba maghiară este singura limbă oficială obligatorie chiar și în comitatele acelea, unde nu sunt nici două suflete cari o cunosc. Sunt prin urmare sute de sate, unde primarul nu înțelege nimic din actele comunale și trebuie să semneze orbesce tot ceea ce-i prezintă notarul.

Dēr astfel de fapte cer răsplăt, căci se calcă vedită în picior cel mai nobil drept al unui popor.

În Ungaria și Transilvania justiția seu judecătoria este de asemenea întrégă maghiară. Dela Szegedin și Oradea Mare, până la frontiera orientală a Monarhiei locuiesc 3 milioane de Români. Printre aceștia sunt răspândiți aproape 600,000 de Maghiari și cam 240,000 de Germani.

Toți vorbesc românește, însă între Români și Germani nu se găsesc nici 5000, cari vorbesc limba maghiară. Cu toate acestea, maghiara este singura limbă care se întrebunțază pe alocurea în justiție. Funcționarii așadēră nu cunosc nici limba, nici moravurile poporului și când se întemplă, ca un judecător să scie vorbi românește, lui i-se interdice de a face întrebunțare de această limbă în executarea funcției sale.

Așadēră judecătoria este pentru Români mai scumpă ca pentru ceilalți, căci el trebuie să plătescă pentru traducerea actelor și adese-ori mai are să plătescă și un talmaci. Mai mult încă, mai înainte toate actele dela tribunale erau redactate și în românește și

nemțesce, așa încât astăzi judecătoria nu mai sunt în stare să citească arhivele tribunalelor lor.

Oribilă situație, de care noi Flamanții ne putem da seamă mai bine ca ori cine, căci noi încă am trăit o vreme, când procesul unui condamnat se pertracta într'o limbă, care lui îi era cu totul străină și după aceea mai era încă întrebă, fără nici o rușine decât nu cumva mai are ceva de adăgat la apărarea lui.

Însă culmea absurdității, în tribunalele maghiare este această: conform legilor dela 1868, fi-care are dreptul să se apere în limba sa maternă, însă judecătoria, nefiind obligată de a cunoște limba poporului, care le cere justiția, trebuie, ca un interpret să traducă apărarea.

Nu-i așa, că o asemenea situație este o rușine pentru secolul al XIX? Căci nenorocii de Români n'au suferit pōte în temnițe, din cauză, că nu cunoseau limba judecătorilor, pe cari ei îi plătesc din punga lor!

Am pute adăuga încă multe asemenea exemple, dēr ne-am duce prea departe. Mai adăugăm numai, că Români trebuie să considere justiția țerei sale ca o instituție dușmană lui

Un alt tērēm, unde Maghiarii prigonesc limba română este șola.

Cu toate, că legea din 1868 dispune, ca statul să se fundeze pe spesele șole, în cari Români, Germani și Slavii să-și pōtă face studiile în limba maternă, asemenea șole nu numai că nu există, dēr s'au maghiarisat și acelea, cari existau înainte de aducerea acestei legi, astfel că în multe gimnasil, 70, 80, și chiar 90% din elevi sunt siliți să-și facă studiile într'o limbă care le este străină.

Nu s'au mai mulți, decât doi ani, de când gimnaziul român din Beiuș a trebuit să primescă ca limbă de propunere limba maghiară și unui alt gimnaziu românesc, din Năsăud, i-se pregătesc aceeași sorte.

Ba guvernul unguresc merge atât de departe, încât opresce pe Români de a-și înființa șole chiar din proprii lor bani.

Ceea ce încoronază însă această operă, este legea votată de curând de camerele maghiare și pe baza căreia în fiecare comună se va înființa câte un asil de copii, în care părinții vorți fi siliți să-și trimită pe fii lor dela etatea de 3 ani. Acolo crescerea lor va fi, se înțelege de sine, cu desăvârșire maghiară.

Acești nenorocii copii vorți învăța de a vorbi, a ceti și a se ruga într'o limbă străină. Ei vorți deveni mari, fără să scie, că sunt Români, străini cu

totul de limba strămoșilor și odată întorși la vatra părintească, bieții părinți nu vorți mai auzi, decât cuvinte străine din gura fiilor lor.

Prin urmare, *Maghiarii rup legăturile de sânge, cari unesc pe părinți cu fii lor.* În loc de a forma patrioți convinși din tinerii români încredințați lor, ei cresc și pregătesc din ei o generație, a cărei inimă nu se va încălzi nici odată de patriotismul adevărat și nici de vre-o mândrie națională și care nu va aparține nici unuia, nici celeilalte rase. Această generație va fi condamnată să trăiească totu-déuna într'o stare de inferioritate alătura de celelalte popore.

Asemenea măsuri sunt barbare și nevrednice de un popor liber;

Maghiarilor!! voi comiteți o crimă, voi omorți un popor.

Din exemplele citate, luate din Memoriul studenților români, își pōte cineva închipui starea desperată a acestui popor, care se vede lipsit de drepturile sale în propria sa țară. Drumul spre dezvoltarea intelectuală superioară îi stă închis, căci limba maghiară îl ține încătușat în loc și această împrejurare face, ca științele și artele frumoase să nu pōtă pătrunde până în popor.

Lupta Românilor din Transilvania și Ungaria pentru a se elibera de dominația maghiară este deci o luptă sfântă și Flamanții, cari luptă mai bine de 60 de ani pentru existența și drepturile lor; vorți simți de sigură bătându-le inima de afecțiune pentru acești frați prigoniți!

Un alt articol, ce a mai apărut în această foia acum câteva zile și care amintesc ceva și despre răspunsul renegatului Moldovan Gergely și al studenților maghiari, îl voi aduce la cușcința publicului român peste câteva zile.

Săceleanul.

Din parlamentul austriac.

În ședința parlamentului din Viena din 22 Octombrie, au vorbit mai cu seamă deputații tinerilor Cehi.

Deputatul Dyk, țice, noi vom aștepta în linișce, că ore guvernul va cuteza, se aducă pe poporul boem la desperare. Noi ne facem preparativele noastre.

Apoi vorbi următoarele deputatul Sokol: Slavii le servesc Germanilor ca bucate pentru mâncare. Austro-Ungaria e bolnavă. *Ambele jumătăți ale monarhiei sunt într'o criză periculoasă, fiindcă slavismul e asuprit.* Dovadă a acestei asupri sunt banconotele. În partea unguresc se țice, că nu vrea să

velisce frumoasă și mirosul seu era dulce și plăcut. Micul Făt-frumos l'ă urmă și sbură din flōre în flōre. În fiecare locuia câte un suflet mic și acestuia i povestea despre tēnerul ucis, al cărui cap e acum pământ sub pământ, povestea despre rēutācijasul frate și despre sērmana lui soră.

„Scim!” țicea fiecare suflet din flōre, „soim. N'am crescut noi din ochii și buzele celui ucis?” Și apoi dedeau din cap în chip forte ciudat.

Făt-frumos din trandafir nu putea înțelege liniștea lor pūră și sbură afară la albine, cari adunau miere, le povesti istoria despre fratele cel rēu și albinele înștiințară pe regina lor despre această, care și porunci, ca tote a doua țică dimineața să omore pe ucigașul.

Totuși în noptea premergătoare, era cea dintăi nopte după mōrtea sorei, pe când fratele durmea în patul seu de lângă iasminul mirositor, se deschise fiecare flōre. Nevēdute, dēr cu lăncă otrăvitoare sburară sufletele din flōri, se așară întâi lângă urechi și-i povestiră visuri urite și apoi sburară pe di-

naintea buzelor sale și-i impunseră limba cu lăncile lor otrăvicioase. „Acum am rēbunat pe cel mort!” țiseră ele și se retraseră în clopoțele albe ale iasminului.

Când se crepă de țică, și când ferestra fu repele smănciță, se repeși prin ea Făt-frumos din trandafir cu regina albinelor și cu un roiu de albine, pentru ca să-l omore.

Dēr deja era mort. Jurț împrejurul patului seu ședea omen, cari țiceau: „Mirosul iasminului l'a omorât!”

Acum înțelese Făt-frumos din trandafir rēbunarea florilor și-i istorisi reginei albinelor, și ea bizăia cu roiul întreg de albine în jurul rēvarului de flōri. Nu puteai să desparți pe albinele de lângă el.

Atunci un bărbat luă rēvarul, dēr o albină l'ă impuse în mână, încât i cățu rēvarul la pământ și se sparse.

Atunci vēțură capul palid al mortului și băgară în seamă, că mortul din pat este un ucigaș.

ēr regina albinelor bizăia în aer

și cânta despre rēbunarea florilor și despre Făt-frumos din trandafir și că și sub frunța cea mai mică locuesc cineva, care pōte să povestescă ori ce faptă neleguită și să o rēbune!

Corneliu Scurtu.

Din bētrâni.

(Baladă.)

Poivale, Poivale
Trece-mē cea vale
La cea casă mare
În cea ședătoare
De nou feciore,
Nouș āngerei
Țece cu-ai gazdei.
Frunță verde'n trei
Ficuța gazdei
Pe fir ce fira
Totți își lăcōrima,
Mă-sa o'ntrebă:
„Fiică, fiica mea
Pe fir ce firezi
De ce-ți lăcōrimezi?”

Fiicași cuvēnta:
— „Maică, maica mea,

Cum n'oiu lăcōrima
Și n'oiu suspina,
Că sciu c'am avut
Un drăguț în sat
Și s'a insurat,
Pe min' m'a lăsat!”

Mă-sași cuvēnta:
„Lasă-lū fiica mea,
Că elū te-a iubit
Cât a prețuit
Și elū te-a lăsat,
Că-i un blăstemat;
Blăstemat să fiă
De-amu în veică.”

— „O! măicuța mea
Nu mi-lū blăstema:
Multe-sū stele'n cer,
Nici una ca elū.
Că pēruțul lui
Pēna corbului,
Musteciōra lui
Spicul grăului,
Sprincenele lui
Pēna de graur
Suflat'n aur,
Obrăzașul lui
Zarea sōrelui,

se soie despre acestu stat, nici despre Germani; în partea germană se dice, că nu vrea să soie nimic despre Maghiari; în ambele părți se dice însă, că nu vrea să soie nimic despre Slavii din monarhia și totuși au acestia majoritatea. Cu maghiarisarea și cu germanisarea forțată se aduce statul la peire. Ce e drept, Maghiarii nu vor ajunge la nimic, dăr Nemții au mai multe prospecte, fiind-că nu li se pôte denega capacitatea.

După aceea vorbi deputatul Vasaty în contra alianței germano-austriace și pentru Rusia. Elu dice: oficiul esternu voesc se țină în secretu acțiunile sale și se fiă tractat ca unu *noli me tangere*, soie întocmi astfelu delegațiunile, ca să mērgă tôte după placul lor. Noi n'avem deloc lipsă de o urcare a bugetului militar, căci noi n'avem nimic de cucerit și n'avem pe nimenea să-l apărăm. Dăr nu vom voi să recucerim Italia séu Silesia. Și din ce parte ne temem de vr'unu atac? De sigur, că dela nordu și dela sudu nu va veni, va se dice nu ne rămâne alta decât infricoșata Rusia. (Claritate pe băncile Cehilor). Unu atacu al Rusiei asupra Austro-Ungariei este însă în contra istoriei. Rusia a mântuit pe Austria în anul 1848 și de sigur, că dela noi nu va cere, ca să-l lărgescă teritoriu, acesta o dovedesc autoritatea guvernului principelui Bismark și acesta o dovedesc și iubirea de pace a Țarului, care e în generalu cunoscută. Singurul motivu pentru pregătirile noastre militare zace în tratatul nostru cu Germania, în care ne-am luat datorința, ca în casul unui răboiu franco-germanu eventualu, să atacăm pe Rusia cu întrăgă noastră forță, și ca prin acesta Germania se rămână în posesiunea Alsației și Lotaringiei. Așadără pentru egoismul germanu să ne ruinăm puterile noastre financiare? Austro-Ungaria trebuie să fiă pregătită în contra vecinului și rivalului ei istoricu celu mai periculosu. Trebuie să fiă pregătită, deși e o mare putere de rangul alu doilea, trebuie să fiă înarmată cu banii Slavilor, deși se soie, că simpatiile populațiunei slave nu se află pe partea politice esterne, nu se află pe partea triplei alianțe. Majoritatea poporilor noastre este slavă. În jumătatea cealaltă a monarhiei e totu asemenea, și acolo se vorbesce *limba maghiară*. Alianța triplă nu este pentru Austria păgubitoare numai din punctu de vedere financiaru, ci e periculoasă și din punctu de vedere politicu. Germanii sunt nerecunoscători. Să-și aducă cineva aminte numai de nerecunoscința Germaniei față de Rusia. Fără favorul diplomației rusești, fără observarea neutralității rusești, nu s'ar fi proclamată nici odată unu imperiu germanu.

La congresul dela Berlinu a urmat recunoscința Germaniei, unde Bismark a adus pe Rusia în minoritate și i-a răpitu tôte favorurile marelui ei răboiu. Germania numai prin Rusia a ajuns la o mărire, la care nu se aștepta, și cancelarul germanu putu foarte ușor dice: „Noi Germanii nu ne temem de altcineva, decât de Dumneșu!” Oratorulu aminti afacerea Schnaebelle, în care îngâmfata Germaniă nu a ținut dispozițiunile asupra pașaportelor, stipulate în pacea dela Francfurt.

Dela incidentulu acesta încôce, s'a ridicat Franca în modu colosalu, și după ce Franca și Rusia și-au dat mâna la Kronstadt, imediatu Germania a și ridicat măsurile de rigore asupra pașaportelor dela granița franceză. Acesta e unu semn, că acum în Germania se mai recunosc și alte mari puteri afară de Dumneșu, și e de sperat, că arborii Germanii acum nu mai cresc până la ceru, și că nu trebuie să se mai asuprască totu ce este slavu. Poporul boem, e în claru, că motivul pactului dela Viena se pôte căuta în politica esternă și mai cu seamă în Germania, și prin urmare este lămurit lucrulu, că simpatiile Cehilor nu se îndreptă în acolo, ci se îndreptă spre alianța ruso-franceză. Simpatiile nu se vor înăbuși prin silințele poliției, ci din contră se vor promova.

Oratorul polemizează apoi în contra vorbirei deputatului Plener și se jelui, că din incidentulu visitei împăratului în Reichenberg, s'a vorbit numai nemțesce, pe când alocuțiunile și răspunsurile în Praga au fost în amândou limbile.

Plener (întrerupându-lu): *Limba împăratului este cea germană.*

Vasaty: Texturile au fost făcute de guvern.

Plener: Împăratulu le-a primit.

Vasaty (continuându) dice, ca ministrulu președinte să se gândescă, că *firul răbdărei poporului cehicu se pôte rupe* și densulu se va vedea fără de veste în fața unui parlamentu trunchiat.

Camera decide apoi să între în desbaterile speciale.

Din Banat.

— 6 Octomvre v. 1891.

Domnule Redactor! În călătorie mea prin Banat, mi-s'a datu prilej să iau parte în 14 și 15 Sept. v. la o serbătoare românească dintre cele mai frumoșe în opidulu *Banat-Comloșu*.

Acastă puternică și frumoasă comună românească e situată pe câmpia mănăstă a comitatului Torontalu, aproape de orașulu sârbesc Chichinda mare și de orașelulu nemțesc Jombolea.

În cea mai estremă margine răsăritenă a țării locuite de fii lui Traianu, acesti Români, încunjurați de tôte părțile de Nemți, Sârbi și Unguri, stau ca într'o insulă în mijlocul elementelor străine. Dăr valurile acestor elemente amenințătoare se isbesc înzadar de țermurii stâncosii ai insulei, căci Comloșeni, ca Români bun, cu sântământu naționalu pururea tinăr, seiu că facu parte din neamulu ce se întinde dela „Nisstru pân' la Tisa” și nu se lasă a fi cutoptiți.

Ei sunt în cea mai mare parte de origine din Ardeal și Muntenia. Omenii înalți, viguroși și toți bruneși, încâtu își face plăcere să privesc la ei. Se ocupă cu agricultura, și acestu ramu alu economiei, — pe acărui țermu sunt foarte înaintați, — este așadără uniculu lor mijlocu de traiu. Împrejurarea acesta însă pe mine nu mă prea îmbucură, căci pôte să vină unu anu doi răi și sârăcia este aci. De aceea mi-ar plăce, ca pe unii dintre ei să-i află ocupându-se și cu altu ramu alu economiei. De-altmintearea ei sunt în stare materială bună, grația pământului roditor și bine-cultivat.

Două lucruri însă mi-au plăcut mai tare: că sunt rvinitori spre învățatură și că sunt religioși. Aceste două lucruri la densii mērgu mână 'n mână. Sunt deștepți și înțeleg bine constituționalismulu și folosele lui. Ei înșiși își direg afacerile lor comunale, bisericesc și politice deopotrivă. Funcționarii lor sunt Români, omeni aleși și cu inimă pentru neamulu din care s'au născut.

Contrar așteptărilor mele însă a trebuit să constat, că portulu Comloșenilor și-a pierdut din originalitatea ardelenescă și muntenescă. Prin ce taină acesti Români descendenți din fundulu României și-au schimbat portulu originalu românesc, înlocuind cătrînța și opincile, cu rochii și cu cisme, — înțelegu. Destul, că acestu lucru m'a uimitu foarte și regretu acestă fasă, prin care au trecut. În schimb însă am avut mângăierea a mă mândri cu limba, ce o vorbesc. Aceasta e conservată în tôte curățenia ei românească, așa cum au adus-o cu sine, căci vorbesc întocmai ca Ardelenii și Muntenii. În privința acesta, ei se deosebesc de ceialți frați Români bănățeni, cari multu puțin s'au lăsat a fi influențați de nuanțe străine, cu deosebire în accente. Vorba românească a bravilor Comloșeni este o dovadă strălucită, cătu de multu își prețuesce Românulu limba și cătu de conservativu este elu în această privință.

Unu lucru de natura acestuia, ori pôte chiar mai admirabilu, am mai întimpinat într'o comună românească

din Banat, — în *Satu-Nou* (Réva-Uj-falu*) aproape de Panciova.

Ca în trecăt amintesc, că și Românii acestei comune — cu escepțiunea celor băstinași — sunt colonizați din diferite provincii române: din Ardealu, din Crișana și din Muntenia. Toți acestia și-au conservat limba provincială adusă cu densii, cu unu scrupulu, ce te pune în uimire. Conservatismulu în ceștiune de limbă la Românii din Satu-Nou e atât de admirabilu, încât și până astăzi Ardelenii, apoi Crișenii și așa mai departe, fiă-și cari vorbesc în felulu lor, cum am dice, în dialectulu provinciilor de unde au venit, — dăr într'unu modu atât de marcant, încât într'o stradă au și vorbindu-se ardelenesce, în cealaltă crișănesce, ér dincolo muntenesce ori bănățenesce, după cum s'au așadără alcătuitu strade — de o parte unii, de cealaltă parte alții.

Revenind la Comloșeni, trebuie să mai adaug, că casele lor sunt acoperite cele mai multe cu trestia, dăr sunt înalte și frumoșe, luminoșe și sântoșe. Curățenia e exemplară, ceea-ce face onore femeilor lor. Mi-s'a spus, că femeile sunt bune gospodărițe și seiu ferbe mănăcări gustose, despre ceea ce dealtmintearea, în parte, eu însu-mi m'am convins, mulțamită ospitalității lor românești.

Încă înainte cu o sută de ani, Comloșenii, credincioși fii ai bisericii române ortodoxe, și-au ridicat în loculu de frunte, în piță, o biserică frumoșă, care ar pôte sluji chiar și unui oraș.

Provedută cu clopote armonioșe, ea a fostu timpu de unu vécă celu mai scumpu odoru alu credincioșilor, cari înălțau la altarulu Domnului rugăciuni cuernice pentru bunăstarea și propășirea lor și a națiunei lor, preamărindu în același timp puterea și îndurarea dumneșcă. De atunci însă și până astăzi clădirea a îndurat multe lovituri stric-

*) Acestă comună se numea „în limba statului” *Banat-Ujfal* și numai de vr'o 5 ani i-s'a schimbatu numele în urma unei ordinațiuni a ministrului unguresc, în *Réva-Ujfal*. Prin acestu boțezu a trecut și Banat-Comloșulu, care nu se mai numesce în „limba oficială” *Banat-Komlos*, cum se numea acum vr'o 5 ani, ci *Nagy-Komlos* (Comloșul-mare). Pricina acestei schimbări zace în rîvna maghiarisării și în utopia „ideii de stat maghiar”, care nu pôte suferi nici măcaru amintirea, că a existat odată și unu Banat. Totu atunci s'au mai batjocurit și alte nenumărate comune nemaghiare din Torontalu, maghiarisându-li cumplitu numele. Așa de pildă, din *Uzdin*, comună curată românească, au făcutu *Ozora*, din *Ovcea* — *Báranyos*, din *Debeleacea* au făcutu *Torontál-Vásárhely* etc.

Gurișora lui
Mierea stupului,
Ochișorii lui
Blaga cerului —
Luțferi de nopte,
Două mure cöpte,
Cöpte la pământu
Ne-ajunse de vântu,
Cöpte la răcöre
Ne-ajunse de söre!

Aușită în *Betfia*.

Co: vary.

Împăratulu și șörecii.

A fostu ce-o fostu, că de n'ar fi fostu, nu s'ar povesti:

A fostu odată unu împăratu tare mărețu și puternicu. Elu ar fi vrutu să trăieacă în veci și de aceea chiamă odată pe diavolulu și i dice: Vino, drace, de-mi ajută și eu îți voi da totu ce vei cere dela mine.

Și în adevăr, diavolulu veni și-lu întrebă: Spune-mi, ce vrăi tu să-ți faci eu ție? Er împăratulu răspunse: Eu vrău o vieță lungă-lungă! Ce să-ți dau, să-mi ajuti să trăesc multu? Er diavo-

lulu îi dice: „Bine-i, omoră-ți pruncul tu și-mi dă mie trupulu lui.”

Și împăratulu făgădui diavolului acesta și peste câteva zile lăsă să i-se ucidă pruncul.

Când veni diavolulu să ducă trupulu băiatului, ilu întrebă împăratulu: Așa-dăr câți ani voi mai trăi? Er diavolulu răspunse: vei mai trăi de ce ani. Dicendü aceste diavolulu să duse și luă cu sine trupulu copilului de împărat.

După-ce se împliniră de ce ani chiamă erü împăratulu pe diavolulu și-i dice: Vino, drace, de-mi ajută. Și veni draculu érá și-lu întrebă: ce voesci împărate? Er împăratulu răspunse: „Ce să-ți dau ca să mijlocesc să trăesc multu?” Er diavolulu răspunse: Omoră pe fiulu tu alu doilea și-mi dă trupulu lui mie. Împăratulu făgădui și numai decât lăsă de-i uciseră pe copilulu lui alu doilea și dând trupulu diavolului ilu întrebă: Cătu vreme voi mai trăi dară? — Vei mai trăi de ce ani răspunse diavolulu depărtându-se cu corpulu copilului de împărat.

Trecură și acesti de ce ani și er chiamă împăratulu pe diavolulu într'a-

jutoru dicendü: Vino de-mi ajută, o drace! Și mamonulu veni și-lu întrebă: Ce mai vrăi? Er împăratulu răspunse: Ce să-ți mai dau, ca să faci tu ceva, să-mi mai lungesc viața? La care întrebare mamonulu răspunse: ce și mai întreb, că soii tu bine! Omoră-ți copilulu alu treilea și-mi dă drapul lui mie. Și împăratulu porunci de se ucise copilulu lui alu treilea ér corpulu ilu dete mamonului întrebându-lu: Cătu ani voi mai trăi? Er diavolulu răspunse „de ce” și se cam mai duse cu trupulu copilului.

Trecură și acei de ce ani, apoi lăsă împăratulu de se ucise fiulu lui alu patrulea, la alți de ce ani alu cincelea și totu așa până la alu șeptelea, ucidendü adecă totu la de ce ani câte unu fecioru și dând mamonului ca să-i lungescă firulu vieții.

Când poruncise de se ucise și fiulu alu șeptelea, se mânia Dumneșu sfântulu și pedepsi nu numai pe împăratu, ci și pe toți omenii, cari suferiră o fărădelege ca aceea, ca să-și omöre elu fii, numai ca să-și lungescă firulu vieții. Unu anu deplinu nu cădu nici o pică-

oătură de plöia din ceru și sörele era atât de infocat, cătu se vestejiră totu pomii, tôte bunurile și ierburile. Acum bieții omeni nu aveau ce să mănănce, căci nu mai crescea nici o bucată pe câmpuri; vitele încă nu aflau nutrețu și mureau cu deicile și cu sutele pe órá și ceasă; pomii nu ne mai făcură pöme Chiar șörecii fură siliți a eși din pământu și cu sutele și cu miile năvăliră în palatele cele de aur ale împăratului și prinseră a röde din trupulu aceluia. Împăratulu fugi dintr'o odaie într'alta, dăr șörecii totu după elu, amenințându să-l mănănce de viu. Atunci se urcă împăratulu pe unu munte înaltu, dăr șörecii nu-lu lăsară în pace, alergară după elu și-lu mănăcară de viu până nu mai rămare nimic, nici unu firu de pörü, nici unu os măcaru.

După aceea începu ér cerulu să slobodă plöia sa, și îndată se adăpară câmpurile și pădurile și inverțiră, ér omenii avură érá pöme și bucate, ér animalele ierburu și buruiene.

tr. de I. Popu Reteganulu.

oicioase ale vremii, încât în timpul din urmă ea nu mai corespundea așteptărilor înaintate ale poporenilor, și într'unul oesă bun, aceștia hotărâ să o imbrace într'unul vesmânt nou și pe din afară și pe din lăuntru.

Acestă lucră l'a sôvârșit cu o adeverată măiestrie pictorului român, d-lu Filip Mateiu, căruia trebuie să-i recunoșcem dibăcia penelului.

Și fiindcă înainte cu o sută de ani biserica nu a fost sfințită de un episcop, cum prescrie legea, credincioșii dorind pe de o parte a cinsti legea, pe de altă parte a potența solemnitatea serbărilor reîntrării în biserica renovată, au invitat pe P. S. Sa părintele episcop diocesan, Ioan Meșianu al Aradului, ca să o sfințească.

Sosirea Prea-Sânțitului Episcop se aștepta cu nerăbdare. O lume imensă, îmbrăcată în vesminte de serbătoare, circula pe stradele, prin cari avea să treacă Inaltul ôspe, ér la hotărâle comune fú așteptat de o altă mulțime de popor, de tinerimea școlară, de mai mulți fruntași, de un banderiu imponent de călăreși și de vr'o 50 de trăsuri.

Intreg acestă convoiu aducea între urale entusiaste pe Inaltul ôspe, sosit la gara din Jombolea după amieză la 4 ore și jumătate, unde fú salutat de protopresbiterul Paul Miulescu, ér la hotărâle comune de notarul comunali Ioan Suoiu.

De-odată sosi vestea, că „vine!“ Clopotele sunau și trăscurile bubuiau. Prea-Sânțitul părinte trecu între urale entusiaste prin mulțime, binecuvântându-o, în trăsura, ce era imprejmuită de superbi călăreși.

Descălecat sub imponentul arc triumfal, pe care era scris „Osana celui ce vine“ și „Intru mulți ani stăpâne“, Inaltul prelat fú salutat din nou de protopresbiterul P. Miulescu. După ce răspuse Prea Sfinția Sa în termeni calduși, sărutând crucea și Sfânta Evangeliă a intrat în biserică, ce era frumos împodobită cu flori. Urmă o scurtă rugăciune și distinsul ôspe s'a retras la locuința, ce i-se destinase în curtea domeniului a contesei Naco. Aici i-se făcuse onorurile cuvenite din partea diferitelor corporațiuni.

Prima și, plină de entuziasm și de bucurie, s'a încheiat sêra la 9 ore cu un conductă măreț de torțe impreunată cu artificii, — meritul corurilor vocale din Sân-Miclăușul mare, Izvin și Bănat-Comloș, cari impreună au arangiat și o serenadă demnă de totă lauda.

In ziua următoare, 15 Sep. st. v.

fiind și și de Duminecă, urmă sfințirea bisericeii. Imbrăcați în haine de serbătoare, cu mintea și cu inima robită de pietate, toți din toate părțile grăbiau la biserică.

La 8^{1/2} ore preoțimea în ornate biseriescoi, însoțită de tinerimea școlară, de membrii corurilor, de corpul învățătorescu și de întregul colosu de omeni, au plecat cu litia la locuința Prea Sfinției Sale Episcopului pentru ală duce la biserică.

De aci înainte mi-a fost imposibil de a vedé tôte și a-mi însemna tôte. Biserica gemea de lume. Au servit împreună cu P. S. Sa încă 9 preoți, un ierodiacon și un diacon, care fú cu acestă privilegiu sântit întru preotă. Corul răspundea cu vrednicie.

La finea S-tei Liturgii Prea Sântitul părinte a ținut o cuvântare pëtrunzătoare și în urmă a sfințit stégul corului vocal din loc, din care incidentă directorul teologiei din Arad, Augustin Hamsea, a rostit un discurs ocașional.

După sfârșirea S-tei Liturgii, Inaltul ôspe a făcut mai multe vizite fruntașilor și notabilităților din comună și apoi urmă un banchet în localitățile casinei, la care au luat parte vre-o 80 de persoane.

Sêra la 8^{1/2} ore a urmat, conform programului bine stabilit al acestor festivități, un concert, arangiat de cele trei coruri: din loc, din Sân-Miclăușul mare și din Izvin. Acestă s'a început cu un discurs festiv rostit de învățătorul și dirigentul corului din loc Iuliu Vuia. Tôte trei corurile și-au executat punctele lor din programă cu o precizie și vîrvă admirabilă. Acestă lucră am admirat în călătoria mea prin Banat la mai multe coruri de plugari, cari au luat aici dimensiuni mari și îmbucurătoare. Aceste coruri sunt de o importanță culturală netăgăduită și frumosă ară fi, decât ele ară prinde rădăcini și prin Ardeal și prin părțile ungurene.

După concert s'a început dansul cu istoricul nostru joc național „Călușerul și Bătuta“, laudă coriștilor, cari în modul acesta nădăjduiesc a introduce aceste jocuri prin Banat puțin cunoscute.

Un public numeros venit din vecinătate și din depărtări mari a contribuit la succesul strălucit al acestei petreceri, ce s'a continuat până la ivirea d'albelor și d'ior, în dans tot vesel și undulând.

Cineli.

Concert.

Despre concertul, ce s'a dat Dumineca trecută la București din partea d-rei Irène de Brennerberg și a d-lui Traian Mureșianu, diarele din București aproape unanim se exprimă în termeni foarte măgulitori.

„Telegraful Român“, pentru esemplu publică următoarea dare de sêmă:

In sêra de 6 Octomvre 1891 a avut loc în palatul Ateneului, concertul multă talentatei violoniste d-șora Irène de Brennerberg, care a debutat cu cel mai mare succes la Paris și în alte capitale ale Europei; și altă simpaticului cântăreș, cu o voce atât de dulce de bariton, d. Traian Mureșianu.

Am avut ocașione să admir talentele acestor doi concertisti în mai multe rânduri și am constatat progrese serioase ce le-au făcut. Concertista, d-ra Brennerberg, are atât ținuta, cât și intonația și arcul ireproșabile. În multe bucăți, trăsurile arcului erau trăsurile unui adevărat artist, puteam dice, că erau trăsurile unui virtuoz, ér nici de cum ale unei copile.

D'altmintearea un sentiment delicat feminin, caracterizează talentul tinerei artiste.

„Faust“, o fantaisie de Wieniawsky, a fost executată cu multă gust și talent, pentru care artista a fost de mai multe ori rechemată pe scenă, prin dese și prelungite aplause. În a doua piesă, concertul de Paganini, am putut constata, că d-ra de Brennerberg are o completă educație artistică. Aplause și flori cu imbelșugare.

„Reveria“ de Marsick și „Mazurka“ de Zarzichy, au fost asemenea cântate cu multă artă.

Constată, că d-ra Brennerberg a trebuit să aibă multă curaj și siguranță, pentru a se prezenta cu bucata cea grea a lui Sarasate „Airs bohemien“, pe când mulți artiști esită de-a o executa, și că a reușit pe deplin. Astfel pot felicită, impreună cu întregul public auditor, pe concertista, care a interpretat, cu atâta măiestrie, tôte cele trei părți ale acestei piese. Se vede, că d-ra Brennerberg a audiat și a frecventat artiști consumați, pentru a-și putea desvârși educația artistică până la punctul culminant, la care a ajuns.

D. Traian Mureșianu posedă o voce de bariton de un timbru foarte plăcut, prin care și-a atras din partea publicului aplause prelungite. Tinerul artist, cu timpul, va pute merge departe prin măestria, cu care scie să conducă vocea, prin marea forță și claritate cu care scote sunetul din superbul organ, ce posedă.

In „Carmen“ de Bizet, trilarile sale ni-au dovedit șola cea bună, pe care d. Mureșianu o posedă. Rar se întâmplă, ca un bariton să aibă un trilu atât de lin și produs cu atâta ușurință. Astfel aplausele erau nefirșite.

„Mândruța“ de Ștefănescu a fost asemenea foarte bine cântată, ér în „Ochi albaștri“, de Denza acordurile finale, în pianissimo foarte curate, erau uimitore de dulcete.

„Introcerea în țără“, de Iacob Mureșianu, un frate al concertistului, pe lângă, că este o bucată foarte frumoasă, cu cuvinte atât de plăcute, în care se arată dorul ce-l are instrăinatul pentru țără, încă a fost foarte aplaudată.

Dér artistul a atins culmea în aria din „Ballo in Maschera“ de Verdi, atât de dulce și atât de duiosă, și în care d. Mureșianu a reușit pe deplin. Trilul din urmă atât de dulce și curat, care a ținut aproape un minut, a emoționat pe publicul bucureșean, care nici nu se aștepta la o estensiune atât de valorosă. — Acestă ne face să prevestim, cu totă siguranța tinerului artist, o carieră strălucită, decât se va devota cu totul artei, și astfel îl putem saluta de pe acum ca un nou luceafăr menit a străluci pe cerul artelor române, alături cu Teodorini, Darolée și Gabrielescu.

Tot în asemenea termeni măgulitori își publică dările lor de sêmă asupra concertului și diarele „L'Independence Roumaine“, „Romanischer Lloyd“, „Bucarester Tagblatt“, „Timpul“, „Lupta“ etc.

Literatură.

A apărut:

Nu de mult a eșit de sub tipar în Editura Librăriei Nicolae I. Ciurcu o nouă carte didactică intitulată: Gramatica română pentru școlile populare. Partea I, Etimologia, de P. M. Liuba, învățător. Ca tôte cărțile editate de Librăria Ciurcu, așa și această se recomandă deja la prima vedere prin esterioră plăcută și tipar correspunzătoră recerintelor pedagogice.

În ce privește împărțirea materialului cuprins în 6 côle de tipar și prelucrarea fiecărei părți, relevăm următoarele, fără a intra în critică mai minuțiosă a cărții.

Cartea este împărțită în două graduri: Gradul I cuprindend traterea și cunoșterea sistematică a tuturor părților vorbirei, și Gradul II, care tratează în 60 pagini părțile propoziției și analizarea amănunțită și completă a tuturor părților vorbirei, încheiend cu regulile interpunctiunii și cu câte-va deprinderi în stilistica practică. Peste tot autorul a urmat o desvoltare foarte naturală și sistematică a materialului, purcedend dela lucrurile cele mai ușore la cele mai grele și lăsand ca școlarii să pôt afla singuri cu ușurință din lucruri deja cunoscute, pe cele necunoscute. Regulele și explicațiunile date sunt foarte naturale și pentru învățarea lor cu ușurință, s'au adaus la fiecare capitol teme și deprinderi variate. Stilul în care e scrisă Gramatica întregă, este foarte ușor și apropiat de priceperea școlariilor. Afară de aceea, pentru ușurarea deosebirei între lucrurile mai de căpetenie și cele mai puțin însemnate, s'au întrebuintat felurite tipare, așa încât se înlesnește și învățătorului alegerea materialului mai însemnat, ce are să-l propună.

În privința metodică, Gramatica d-lui Liuba correspunde vederilor celor mai noue pedagogice, ceea ce pe lângă celelalte avantaje credem, că va asigura o primire favorabilă din partea celor mai competenți, punendu-o în concurență serioasă cu celelalte manuale existente de Gramatică română, mai cu sêmă ținend cont de prețul de 25 cr. al ei.

Recomandăm deci această nouă carte didactică, atențiunei d-lor învățători.

„Chinurile“ de cari strigă feciorii în joc, adunate din popor de Ion Popă Keșeganulu și date poporului, de A. Todoran, tipograf. Tiparul, editura și proprietatea tipografiei „Aurora“ A. Todoran Gherla 1891. Format 8° în

Poesii populare.

Culese din popor.

Iubesc-te, bade, mândra
De gândesc, o' vei lua,
O iubesc de și-i dragă,
De nu, ia, lumața-i largă;
Te uită la răsărit
Dimineța neprândit,
Că-i un pui afurisit
Și cântă de despărțit;
Te uită la 'ntunecat
Lâng 'amădă negustat,
Că-i un pui blăstemat
Și cântă de depărtat
Și nu-i mândra de lăsat.

Hai la joc, fată frumoasă,
Că hainele nu te apasă,
Nu sciu-acasă ai, or n'ai,
Vedă, o' aicea nu-ți faci bai.

Astă irină 'n postu mare,
Era gheață peste vale,
Tină mare pe cărare,
Hop, bădiță bădișor
Osteniai la noi cu dor;
D'amu' i veră la Rusale
Punte nouă peste vale,

Pajiște p'angă cărare,
Hop, bădiță bădișor
N'ai uitat de-a mândri dor.
Hop, bădiță și mai bade
Ți-am fost mândră cu dreptate,
Pentru mine-ai dîșt, că-i trece
Țară caldă, munte rece,
D'amu vedă bădiță bade
Cum mă iubesc cu dreptate.

Du-te bade la lelea,
Că prin pod poți ventura
Și pe rudă poți toca,
Că nimică nu-i strica;
Lapte, brânză nu găsece
Popa nu o zăhăsece,
Brânza-i la alții'n cămară
Ea mănă lapte de-afară.
Asér 'adus dela moră
A pusă fărina 'ntr'o olă,
Dimineța a prândit
Peste și n'a zăhăit.
Mănăca odată'n și,
Eu, d'eu, n'asî puté trăi;
Postesce postu lui „Nas“.
Jocă'n joc și n'are bai.

Călușeriu de pe Câmpia

Cu opină de mătă via,
Când a prins a-le 'ngurga
Măta prinsă a mieuna.

Acela-i fecior, fecior,
Care nu se culcă'n țol
Fără pe pământ gol;
Acela-i voinic, voinic,
Care pasce boii 'n rit
Și numără banii pe câmp.

Măncată isă de străini
Ca erba de boi bătrani,
Măncată'să și de ai mei
Ca erba de melușei,
Măncată'să și de-a-mele
Ca erba de melușele.

Bădiță de lângă vale
Nu pune pan'ășa mare,
Pune pana pe măsură
Pe cum și-i stogu la sură,
Și o pune retezată
Pe cum țisă boii'n poiată.

(Din jurul Năstudului.)

Victor Onișor

120 pagini. Cartea cuprinde 611 chiuituri culese din toate părțile locuite de Români de dincoace de Carpați.

A apărut:

Instrucțiune practică pentru cauzele matrimoniale cu respectul la disciplina vigentă în provincia bisericăscă gr. cat. de Alba-Iulia și Făgăraș, scrisă în usul păstorilor sufletesc prin **Dr. Iuliu Simon** prof. de S. teologie. Gherla, Tipografia „Aurora” A. Todoran. 1891. Formatul 8° mare cu 283 pagini. Prețul 1 fl. 20 cr., cu porto francat 1 fl. 30 cruceri.

Pentru despărțimintele Asociației.

Cu ocaziunea adunării generale a despărțământului al XVII-lea al „Asociației transilvane”, ce s'a ținut în vara acésta la Deșiu, d-lu **Ioan Sonea**, preot în Seplacul Gherlei, a ținut o disertațiune, în care arată adevărata chiamare a despărțământelor Asociației noastre și de aceea reasumăm aci cuprinsul acestei disertațiuni:

Prin limbă și literatură trăiesce un popor și se face vrednic de stima altor nemi și de admirațiunea timpurilor. A cultiva aceste tesauré este datorința orî și cărui popor, carele voiesce a trăi și carele a ajuns la cunoștința de sine. Căci, precum vedem, multe popore au apus dela înălțimea gloriei și unde sunt acuma averile lor cele material, bogățiile în bani, aur și argint, unde sunt clădirile lor frumoase? S'au respit, și decă nu ar fi avut tesauré ideale, decă nu și-ar fi cultivat limba și literatura, astăzi omenia nu ar mai avea cunoștința despre ele, n'ar sci cumă vr'o dată ar fi existat. Despre Fenicien, Egipteni, Perși și Međi ne spune istoria, că ar fi fost nise popore bogate întreprindătoare, însă nu ne interesă a le cunoșce așa bine decă ele nu ni-au lăsat o literatură bine cultivată, din care se putem cunoșce tesauréle lor sufletesc. Cunoșcem însă forțe bine pe poporul grecesc și Roman, pentru-că aceste popore și-au sciut prețu limba și au sciut o desvolta până la acelu grad, ca se fiă demnă de administrațiunea lumei posterioare.

Poporul român, iubind și el limba sa și dorind a-o desvolta după putință într'o literatură frumoasă și bogată, s'au întrunit sub drapelul „Asociației transilvane”, care și-a pus de țință cultivarea limbei și literaturii române.

Este lucru fără totă îndoie, că decă voimă ajungerea fericită a acestei ținte, trebuie să ne grupăm cu toți sub stindardul acestei instituțiuni. Totu atât de dator este a sprigini acésta Asociațiune națională a noastră, preotul ca și advocatul, învățătorul ca și plugarul, industriașul ca și comerciantul, căci putem dice, că ea la toți ni este deopotrivă mamă, ea pe toți voiesce să ne adune sub scutul său.

Pentru ca să deșteptăm interesul poporului spre a da și el sprigină se posibilă acestei instituțiuni frumoase, cei ce stau în fruntea Asociației noastre transilvane trebuie să caute puncte și momente de atingere cu el.

Astfel d. e. să se pună adunarea despărțământului outare în legătură cu examenul copiilor de școlă și atunci, în fața poporului, se premiază școlarii cei mai diligenți. S'ar puté premia chiar și cei mai buni cultivatori de agri, de vite, de stupi, de pomi și de viă din acea comună. S'ar puté premia femeile cele mai harnice pentru lucrările și pentru harnicia dovedită pe un teren orî altul.

Astfelu făcend, se va câștiga poporul pentru marele scop al Asociației și ne vom vedé mai bine reprezentați la adunări, ér averea despărțământelor Asociației se va spori mai iute.

Mai virtos ar trebui să ne punem în atingere cu clasa industriașilor noștri. Avem pe la orașe măeștri aprópe în

fă-care ramă de industrie și mulți dintre aceștia au apucat la putere chiar cu ajutorul Asociației transilvane. Pe aceștia avem datorința de ai atrage către noi, a-i îndoi cu acésta instituțiune și a dobândi și concursul lor spre realizarea marilor scopuri, ce le urmăresce Asociațiunea noastră.

Prin spriginirea învățăcelor dela meserii, prin premiarea și ajutorirea școlărilor și a măeștrilor, cari se disting în specialitatea lor, vom deștepta interesul industriașilor noștri, de a se grupa și ei în giurul Asociației noastre și de a se face membri. Și prin acésta câtă capitală materială și morală am dobândi!

Pentru a lucra cu succes, e necesar, se înțelege, a se grupa în jurul despărțământelor Asociației câtă mai mulți apoi să formeze comitete sau secțiuni pentru diferitele direcțiuni, în care au să se desvolte activitatea. Așa de es. o secțiune școlară, carea ar avé să trimită reprezentanți pe la esamenle de véră ale școlărilor să laude progresul, să premieze pe școlarii mai buni. Apoi să colecteze bani pentru scopurile școlare și să raporteze cu ocaziunea adunărilor generale despre ceea ce a făcut.

Altă secțiune economică, carea să se intereseze de progresul economiei naționale. Să cetesă câte-o disertațiune economică cu ocaziunea adunărilor pentru poporul nostru agricultor, de asemenea să se îngrijesă de premiarea celor mai harnici economi de prin comune, în cari se vor ținé adunările.

Apoi secțiune industrială, carea să se îngrijesă de interesele industriale, să primesă și să rezolveze petițiunile învățăcelor de pe la meserii, să-i supravegheze în privința purtării morale și a progresului făcut în învățământ și să câștige locuri la măeștri buni pentru copii din popor, cari ar avé voiă a se aplica la meserii.

O secțiune literară, carea să se îngrijesă totdeauna de câte-o disertațiune potrivită, să escrie premii pentru disertațiuni bune și înlocuite după lipsele morale și material ale cutărui oraș sau comune etc. încă ar contribui mult la luminarea poporului nostru și la deșteptarea interesului său pentru scopurile ideale și culturale.

Astfelu lucrând cu toții împreună și jertfând cu toții denariul nostru, am înlesni Asociației ajungerea măreșului ei scop.

HIGIENA

Crescerea copiilor.

Curățenia corpului. — Curățenia este pentru corp, ceea ce amabilitatea este pentru suflet, a dișu La Bohefoucauld.

Dér cum trebuie curățit copilul și îmbrăcarea lui îndată după nascere, să vedem acum felul cum trebuie întreținută curățenia. Cămașa și mintenașele se vor schimba la fiă-care două zile; cine e cu dare de mână le pôte schimba în fiă-care zi, ér carpele ce învlesc restul trupului trebuie primenite îndată ce se udă. Rău fac mamele de usucă aceste carpe la sobă sau la sóre și le pune din nou pe copii, căci ele irită pielea copiilor. Rufăria trebuie spălată cu apă și săpun ordinar; apa dișă de Jovelle ce întrebunțeză unele spălătorese, e vătămătoare; mamele să bage de sémă la acésta.

Fără îndoie, că pentru a schimba mereu carpele, ar trebui multă rufărie și cheltuielă mare cu spălătul. Iată ce sfătuesc pe mame pentru a înlătura acest neajuns: Să obicinuescă copilul

câtă de mică a face trebuința pe vas, lucru pe care-l vedem rar. Zile, săptămâni vor fi în adevăr, cheltuite în zadar, însă mama nu va întârzi a reuși. Copilul câtă de mică se obicinuesce, începe a numai face trebuința dormind; și când s'a deșteptat își vestește trebuința lui în chipul următor: ochii îi lăcrămază, fața se roșese și se sbârcese (contractă). Se aude chiar vânturi, pe cari copilul le scote. Decă mama desface copilul repede și pune copilul nu pe vas ci d'asupra lui; picioarele puțin depărtate și ridicate, copilul își face trebuința.

Ca să incredințeză mai mult pe mame de acéstu lucru, aduc un exemplu pe proprii mei copii, cari dela vârsta de 2—3 luni s'au obicinuit la vas. Copilul de felul lui face multă udă, și pentru a împiedeca urinarea în timpul somnului, sfătuesc pe mame să culce copii cu ședutul puțin mai sus, cam în dreptul humerilor.

Decă copii se udă și se murdăresc de scaunele lor, trebuie spălați cu săpun și apă caldă, primeniți și să nu se uite a presăra pulberea de licopod pe la înduituri. La fiă-care două zile se va da copilului câte o baie dimineața, timp de 5—10 minute. Când copilul are neastempăr (agitată) baia se va da seara la culcare. Erna se va face focul în camera, unde copilul ia baia.

Este credința, că nu trebuie dată baie copilului până la căderea buricului; greșela este forțe mare; din contra, tocmai atunci baia este bună, căci buricul cade mai lesne și nu se face nici o inflamațiune împrejurul locului buricului. Sunt familii, unde copii nu iau băi luni întregi de frica recei.

Când se dau băile, așa cum am arătat, nu e nici o primejdie și mai ales că multe bóle de piele, produse numai de necurătenia corpului, se vindecă prin băi simple. Frecăturile (trictiunile) cu mâna sau buretele în timpul băi sunt bune; ele imoie pielea și înlesnesc funcțiunea ei.

Credința poporului de a nu ridica murdăria ce se grămădesce pe capul copilului, sub pretext, că ele sunt un semn de noroc, érá-și e vătămătoare. Să se curețe capul copilului, căci un copil bine spălat și pieptenat este gloria mamei; urechile, nările, ochii, trebuie asemenea curățite în special.

Ce fel de apă trebuie pentru baia copilului; caldă, sau rece? O parte din vechiul popor grecesc (Spartanii) băga copii abia născuți în riul Eufrotas, cu scop de a nimici pe acei slabi. Nimeni nu se mai gândesce la asemenea băi; cu tóte acestea este credința, că copilul spălat cu apă rece se face voinic; greșela este neertată, căci decă unii scapă, mulți se îmbolnăvesc și mor. Acelora, cari împărtășesc credințe de acestea, le reamintesc cuvintele lui Max Simon: „S'au vedut omeni cădend dela alu 4-lea cat și n'au murit. Incerca-veți acest lucru?”

Apa rece orî caldă este vătămătoare; ea trebuie să fie caldă (28—30 grade).

Decă pielea copilului e iritată, mamele fac bine, punend în baie țărițe.

Mai târziu, când copilul merge, e bine să se obicinuescă cu apă rece, însă treptat și numai vera.

(„Aptătorul Sântății”)

Dr. Mirinescu.

Șef de clinică la spitalul de copii în Bucuresc.

ECONOMIA

Gunoii.

I.

„In natură nimic nu se perde, nimic nu se crează, ci totul este numai o transformare și deplasare continuă a materiei și a forței”

Acesta este principiul proclamat de nemuritorul Lavosier cu privire la raportul, ce există între plante și animale, care principiu este pe deplin confirmat prin nutirea imprumutată a animalelor cu plante, ér a plantelor cu o parte a bălegarului acestora.

Pentru a ne face o idee mai clară despre acéstu proces, trebuie să esaminăm mai de aprópe nu numai modul de nutrire al plantelor, ci și al animalelor.

Nutremântul plantelor e de două feluri: organic și anorganic; pe cel organic îl absorb plantele din atmosferă și constă din: oxigen, carbon, azot și hidrogen. Azotul cu deosebire contribuie într'un mod forțe însemnat la nutirea plantelor. Și acésta se întâmplă sub două forme: sub formă de amoniac prin foi și sub formă de acid nitric prin rădăcini.

Nutremântul anorganic îl absorb plantele din pământ prin rădăcini și constă din acid fosforic, acid sulfuric, var, fer, sare, sodă, potașă, cu totul vr'o de elemente. Acidul fosforic este cel mai însemnat element la nutirea plantelor și se pôte adauge agrilor prin presărarea de cenușă pe ei; acidul sulfuric prin presărarea materiilor de pușă; varul prin presărarea de var; sarea prin presărarea de sare etc. Căci trebuie bine să ne însemnăm: este de ajuns, ca unul din elementele amintite să lipsescă din agru și recoltele se devin din an în an mai slabe, mai pipernice.

Gunoii sau bălegarul vite lor suplinesce în cele mai multe casuri și sarea, cenușa, varul etc. trebuincios sémănturilor.

Precum nutremântul plantelor e de două feluri: organic și anorganic, astfel e și al animalelor. Nutremântul organic dela plante servește și la animale ca nutremânt organic și se preface în corpul lor în carne și oșe; ér cel anorganic, neputându-se mistui în stomachul lor, ese sub formă de balegi, pentru a da mai departe nutremântul de lipsă plantelor. Cu un cuvânt: animalele se nutresc cu plante, ér plantele prin balegile animalelor primesc înapoi o parte a nutremântului lor.

Gunoii vitelor este fundamentul și isvorul de bogăție în agricultură. Prin gunoie dăm înapoi agrilor o parte din materiile nutritive, ce li le-am subtras prin recolte. O recoltă absorbă dintr'un agru de un hectar într'un an: cartofi 265 chilogramme; cucuruzul 280, grăul 174, fenu natural 300, trifoiul 320 chilogramme etc.

De aci se pôte calcula ușor, la ce perderi însemnate sunt supuși agrii cultivați cu cereale, și ce ar urma, decă aceia nu s'au mai îmbunătăți prin gunoie.

Agricola.

MULTE ȘI DE TOATE.

Curiosități poștale. Deunăzi s'a publicat raportul anual al direcțiunii poștelor din Anglita. Tabelele statistice ale acestui raport conțin nu numai date din cele mai interesante, ci și unele detalii cunoscut.

Se pare în adevăr, că este o pașune foarte lăpătată în Anglita aceasta de a trimite bani și obiecte prețioase în scrisori seu în pachete simple, pentru a se face economie în cheltuieli de port.

Caracteristică în această privință este cazul unei dame engleze din Siam, care nu de mult a trimis în patriă un pachet declarând, că conține „obiecte de papetărie” și prețuindu-l la vre-o 200 de franci.

Vinarsul în Prusia.

Fiindcă guvernul german are de gând să aducă cât mai curând o lege pentru stărpirea beției, o foie germană comunică câte-va date foarte interesante în privința răspândirii bôlei așa numite „delirium tremens”, care provine din beutură și care a luat mar înțind în diferitele părți ale Germaniei.

Calendarul septembrie. Table with columns for dates and names (e.g., Crispin, Arthur, Sabina).

Sciri comerciale. B-Pesta 16 Oct. Victualie. Onă 40 - 41 la 1 fl., lada 34-35.50 fl. (1440 buc.) - Gâsca 2.20, 2.40, grase 2.20, 2.40 fl., ourei 2.50, 3 fl. - Iepuri 1.50 1.60 fl.

-80 fl., ușore 80-85 fl., de pitlingi 90-95, kneip 115-125 fl. suta de chilogramme. Pei uscate. Din lipsa de ploi căutarea puțină.

Prețurile cerealelor din piața Brașov.

Table with columns: Măsură și greutatea, Calitatea, Valuta în fl. și or. (e.g., Grâu mijlociu, Săcară, Orz).

Bursa de mărfuri din Budapesta dela 21 Oct. n. 1891

Table with columns: Săminte, Calitatea per Hect., Prețul per 100 chilogr. (e.g., Grâu Bănățenesc, Grâu de Tisa).

Produse div. soiul

Table with columns: Produse div., soiul, Cursul (e.g., Sem. de trif., Oule de rap., Uns. de porc).

Cursul losurilor private din 14 Oct.

Table with columns: Locuri, cump., vinde (e.g., Basilica, Credit, Clary 40 fl. m. c.).

Tergul de rimători din Stelnbruch. La 19 Oct. n. starea rimătorilor a fost de 130,579 capete, la 20 Oct. au intrat 2827 capete și au eștit 1054 rămânând la 21 Oct. un număr de 131852 capete.

marfă unguerescă tineră grea dela 46 1/2 cr. până la 47 - cr., de mijloc dela 47 cr. până la 48 - cr. - ușor dela 47 - cr. până la 48 - cr. - Marfă ferdăscă grea dela - până la - cr. - de mijloc dela - cr. până la - cr. ușor dela 46 - cr. până la 47 cr. - Marfă de România de Băkonj grea dela - cr. până la - cr. transito mijloc grea dela - cr. până la - cr. însă transito ușor dela - cr. până la - cr. transito dto țeposă grea dela - cr. până la - cr. transito mijloc dela - cr. până la - cr. Marfă sârbescă grea dela 46-46 1/2 cr. transito ușor dela 44-47 cr. Porc îngrășat de un an dela - cr. până la - cr., îngrășat cu cucuruz dela - cr. până la - cr., îngrășat cu ghindă dela - cr. până la - cr. Cântăriți la gară cu 4 1/2.

Bursa din București din 21 Octomb.

Table with columns: Valori, % și cump. (e.g., Rentă română perpetuă 1876, Rentă română amortisabilă, Oblig. de stat C. F. Române).

Cursul la bursa din Viena.

Table with columns: Instrumente financiare și cursuri (e.g., Benta de aur 4%, Benta de hârtie 5%, Imprumutul căilor ferate ungare).

Proprietar: Dr. Aurel Mureșianu. Redactor responsabil interinal: Gregoriu Maior.

Nici un preparat nu pôte să întrecă balsamul D-rului Rosa, (Dr. Rosa's Lebensbalsam) deoarece renumele seu se basază singur numai pe efectul escelent în tôte casurile de bôle de stomach și în ce privesce efectul rămâne neîntrecut.

Advertisement for Dr. Rosa's Lebens-Balsam. Includes text: 'Ajutor grabnic și sigur', 'SUFERINTE DE STOMACH ȘI URMĂRILE ACESTORA!!', 'Dr. Rosa's Lebens-Balsam', and a logo with an eagle.

Advertisement for Alifa de casă universală de Praga. Includes text: 'Alifa de casă universală de Praga', 'un medicament sigur și prin mii de scrisori de mulțămire recunoscută', and a logo with a crown.

Verfälschte schwarze Seide. Man verbrenne ein Mütterchen des Stoffes von dem man kaufen will, und die etwaige Verfälschung tritt sofort zu Tage: Echte, rein gefärbte Seide kräufelt sofort zusammen, verlässt bald und hinterlässt wenig Asche von ganz hellbräunlicher Farbe.—Verfälschte Seide (die leicht speckig wird und bricht) brennt langsam fort, namentlich glimmen die „Schußfäden“ weiter (wenn sehr mit Farbstoff erschwert), und hinterlässt eine dunkelbraune Asche, die sich im Gegensatz zur echten Seide nicht kräufelt, sondern krümmt. Zerdrückt man die Asche der echten Seide, so zerfällt sie, die der verfälschten nicht. Das Seidenfabrik-Depôt von **G. Henneberg** (K. u. K. Hoflieferant), **Zürich** versendet gern Muster von seinen echten Seidenstoffen Jedermann un, und liefert einzelne Roben und ganze Stücke porto- und zollfrei in's Haus.

Chiar acum a eşitu de sub tipar

Calendarul „Aurorei“

pe anul visectă 1892.

—Cu portretul episcopului **Alexandru St. Șuluțu**— ca premiu— și alte ilustrații frumoase.

Din cuprinsul variat și interesant al acestui Calendar, însemnăm aici:

Partea calendaristică: Cronologia pe an. 1892. — Păscălia pe an. 1892. Sărbătorile și alte zile schimbătoare la răsăritenii și apusenii. — Posturile. — Regentele an. 1892. — Eclipsele și întunecimile. — Cele patru anutimpuri, astronomice. — Semnele pentru fazele lunii. — Calendarul julian-greco-roman și iudaic. — Meteorologia: Fazele lunii. — Schimbarea timpului după planete. — Serviciul postal și telegrafic. — Indreptar financiar. — Têrgurile (după datele oficiale cele mai din urmă).

Partea de citit: Vuța mamei (Novelă). — Visul copilei (Poesiă) — Muntele păcatului. (Tradițiune). La născerea D-lui Christos (Poesiă). — Fantoma (Schiță) — Crăciunul săracului. — Clopoțelul fericirii (Poesiă) — Pădurea miseriei. — Leul și berbecul (Fabulă hotentotă). — Artistul mărțat (Poesiă). — Jalusia conului Gligorache (Schiță de crăciun). — Anecdote și timplări: Medicină. — Compătirea. — Nevasta credincioasă. — Bărbatul după zestre. — Muieria și calendarul. — Têrgul ciorapilor. — Un răspuns nimerit. — Purcelul săracului. — Călțuni câștigați pre ușor. — Ușpețitul fără bani. — Regele și cavalerul în capul iernei. — Stăpânul și servitorul. — Candidatul care cu răspuns inventios a dobândit dirigăria.

Glume (ilustrate): Stratagemă muerescă. — Probă de curisare și probă de refuz. — Logică copilărescă. — Turnura. — Scusa indestulitoră. Bietele soare. — Calcul și calcul. — Abdicarea de bună voie. — Puțină neînțelegere. Cestiunea orientului. — Conversația. — Logică. — Intre o domnă și avocatul ei. — Pe bulevard. — Publicațiuni.

Se poate procura dela Tipografia „Aurora“ A. Todoran în Gherla — Szamosújvár câte un exemplar cu 30 cr. + 5 cr. portpostal; 6 exemplare procurate de-odată costă numai 1 fl. 60 cr. esped. franco.

670,3—2

O specialitate necomparabilă

intre toate apele minerale alcalin-acide din monarhia și străinătate este

apa minerală de „RÉPÁT“

care în urma compoziției pre fericeite a părților sale minerale și a conținutului extraordinar în acid-carbonic se bucură de o valoare medicinală foarte mare și de un renume universal neîntrecut.

Apa minerală de „RÉPÁT“ se întrebunțează ca medicament cu cele mai strălucite succese în contra conturbărilor de mistuire, în contra stărilor catarhalice a stomacului și a organelor respirătoare, în contra maladiilor rinichilor și a beșicii etc., are un efect admirabil la secrețiunea udatului și este recunoscută ca remediu solvator neprețuibil.

Cel mai curat și binefăcător produs natural.

Ca borviză adevărată beută cu vin.

nu se poate compara această apă escelentă cu nici o altă apă minerală a continentului.

Șampagnul apelor minerale.

Conform ordonanței înaltului minister de interne No. 5891/VIII din anul 1890, apa minerală de **RÉPÁT** este supraveghiată ca apă medicinală după prescripțiunile legilor sanitare.

Veritabilitatea apei se constată prin aceea, că dopul sticlei trebuie să fie însemnat cu: „**K. Impér Répát**“. Deci se rogă a se observa această spre evitarea falsificărilor prin alte ape inferioare.

Apa minerală de „RÉPÁT“ se găsește în calitate prospetă și veritabilă în depositul subsemnatului; asemenea și în farmacii, în cele mai multe băcării și în toate birturile mai notabile.

Cu totă stima

Administrațiunea izvorului

Josef György,

662,50—28

Brașov, Strada Michail Weiss (ulița poștei) No. 12.

Marea bancrută!

New-York și Londra n'au lăsată necruțată nici continentul european și marea fabrică de argintărie s'a vădită necesită să dăruiească întregul ei deposit în schimbul unei răsplate mici pentru muncă. Eu suntă imputernicit să îndeplinesc acest mandat.

Eu dăruiesc

prin urmare ori cui, fiă bogat ori sărac, următoarele obiecte pentru mica sumă de **fl. 6. 60.** și adevă:

- 6 cuțite fine de masă cu lamă veritabilă englesă.
- 6 furculițe de argint patent americană dintr'o bucată,
- 6 linguri de argint patent americană,
- 12 lingurițe de argint pentru cafea patent americană,
- 1 lingură de argint pentru supă patent americană,
- 1 lingură de argint pentru lapte patent americană,
- 6 cesci Victoria englezesce,
- 2 candelabre de masă,
- 1 strecurătoare pentru oțiu,
- 1 zaharniță,

42 bucăți la un loc.

Tote cele 42 de obiecte sus amintite au costat mai înainte fl. 40 și acum se pot cumpăra pe prețul bagatelă de fl. 6.60. Argintul patent american este un metal alb, care își păstrează colorea argintului 25 de ani, despre ceea ce se garantează.

Cea mai bună dovadă, că acest inserat nu e

O șarlataniă

mă simt îndatorat în public, că ori cine, căruia nu-i convine marfa îi trimită banii înapoi, nimenea însă se nu trecă cu vederea ocaziunea acosta favorabilă de-ași procura această garnitură pompoasă.

Se trimite numai cu rambursă postală sau cu trimiterea înainte a sumei.

Cu deosebire recomandă prutul de curățit aceste obiecte, o cutie dimpreună cu indicarea folosirii costă 15 cr.

P. Perlberg's Agentur

der verein. amerik. Patent-Silberwaaren-Fabrik,
Wien, II. Rembranstrasse 33.

Estrasă din scrisorile de mulțămită:

Am fostă foarte mulțămită cu trimiterea D-Vostră a 42 bucăți cu 6 fl. 60 cr. și Vă rog să mai trimiteți următoarele obiecte.

Triest, 1 Iuni 1891.

Ernest cav. de Fumée.

Am primită tacămurile de argint patent, sunt pe deplin mulțămită cu acestea, și vă rog să mi trimiteți încă următoarele.

Tauca, Ungaria, 26 Martie 1891.

Conte Fridel Königsegg.

687,6—1

Lucrări de mână pentru copii.

Subsemnata cu începerea anului curent școlar a luată aspra-și școla de lucrări de mână pentru copii întemeiată în anul 1887. În această școlă se vor primi elevi dela 6—9 ani, și vor fi instruiți în lucrările mici, deprindătoare pentru ochi și pentru promovarea mânei.

Școla se va începe în 1 Noemvre n. c. Timpul de lucru: Mercuri și Sâmbătă după amieză dela 2—4 ore.

Fiă-care școlar va trebui să plătescă o taxă de primire de 1 fl. ér pe lună o taxă de 50 cr.

Primiriile se fac în fiă-care și dela 3—5 ore. Strada Negră Nr. 7.

Berta Stihler,

îngrijitoare de copii cu diplomă de la stat.

684,3—1.

Avisă d-loră abonați!

Rugăm pe d-nii abonați ca la reînnoirea prenumerațiunii să binevoiască a scrie pe couponul mandatului postal și numărul d pe fâșia sub care au primită diarul nostru până acuma.

Domnii, ce se abonează din nou, să binevoiască a scrie adresa lămurită și să arate și posta ultimă.

Totodată facem cunoscută tuturor d-loră abonați, că ma avem din anii trecuți număr pentru complectarea colecțiunilor „Gazetei“, precum și câteva întregi colecțiuni, pentru cari se pot adresa la subsemnata Administrațiune în casă de trebuință.

Administraț. „Gaz. Trans.“